

Toimintaympäristöanalyysi

OPENDIGI

OPETTAJAT OPPIMISTAITOJEN JA
DIGIPEDAGOGIIKAN KEHITTÄJÄYHTEISÖISSÄ

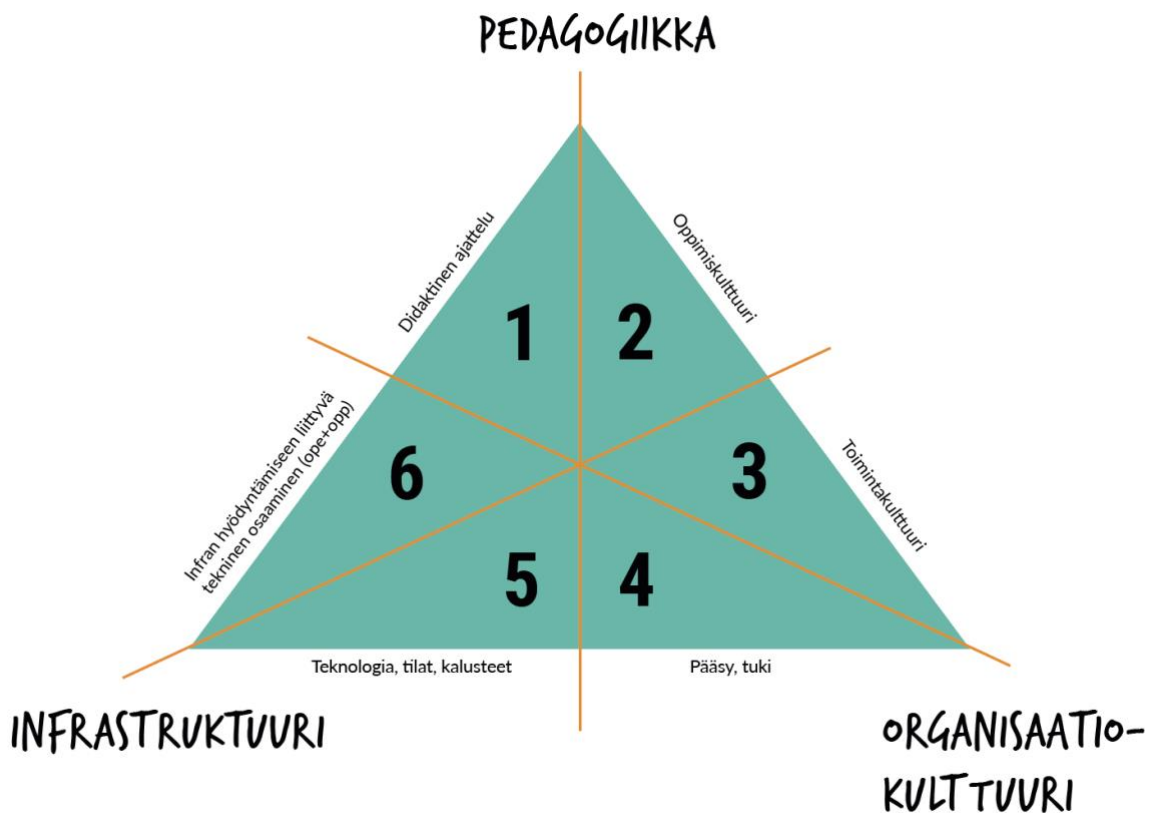

Toimintaympäristöanalyysin perusteita

Koulu on systeeminen kokonaisuus, jossa monet asiat linkittyvät toisiinsa. Oheinen toimintaympäristöanalyysi on kehitetty sitä varten, että se havainnollistaa tiedonkeruun ohessa opetustilanteen suunnittelun kannalta keskeisiä näkökulmia. Mallia on aiemmin hyödynnetty opetuskokeilujen suunnittelussa kokeneiden opettajien täydennyskoulutuksissa (Kontturi ym., 2003, Kontturi & Niemi, 2003). Toimintaympäristöanalyysiä tehdessä voi sopia, kokoako havaintoja esimerkiksi vain yhdestä luokasta vai laajemminkin eri tilanteista. Analyysin voi tehdä myös ryhmässä, jolloin jokaiselle voi valita erityisesti havainnoitavan kohteen. Apukysymyksiä voi itse miettiä lisää.

Oheisessa kolmiossa esitellään yksi tapa hahmottaa opetuksen suunnitteluun vaikuttavia näkökulmia. Perusolettamuksena on hahmottaa koulun toimintaa pedagogiikan, infrastruktuurin ja organisaatiokulttuurin kautta. Seuraavaksi kuvataan lyhyesti mitä eri näkökulmilla tarkoitetaan.

Kirjoita kouluun tutustuessasi tekemiäsi havaintoja kyseisen kuvauksen alle tai tulosta toimintaympäristöanalyysin kuva (erillinen liite) A3-paperille ja kirjoita muistiinpanosi siihen.

1. Opettajien didaktinen ajattelu

Opettajien ohjaamassa toiminnassa tulee näkyväksi näkemys tiedosta ja tietämisestä. Kirjaa havaintoja siitä, mitä on tieto, tietäminen ja opettaminen näkemäsi perusteella? Onko tieto siirrettävää, ymmärrettävää, sovellettavaa, analysoitavaa, arvioitavaa vai luodaanko uutta tietoa?

Millaisia työtapoja koulussa käytetään ja millaista näkemystä tiedosta ne kuvastavat. HUOM! Kyse ei ole hyvä-huono jatkumosta vaan taitava opettaja valitsee työtavan opiskeltavan tiedon luonteen mukaan.

Millainen opettajan rooli opetustilanteessa on? Tietäjä, ohjaaja, rinnallakulkija, kaveri? Vaihteeko rooli samalla opettajalla eri tilanteissa?

Millaisia kysymyksiä opettaja kysyy?

Mihin opettaja kiinnittää huomiota antaessaan palautetta?

2. Oppimiskulttuuri

Miten oppilaat koulussa työskentelevät? Millainen rooli oppikirjoilla on? Mitä tietolähteitä oppilaille on mahdollisuus käyttää? Kuka ne valitsee? Millaisia valintoja oppilaat tekevät oppitunnin aikana? Kuka suunnittelee seuraavan työskentelyvaiheen? Työskennelläänkö luokissa yksin, parin kanssa vai isommassa ryhmässä? Kuka kysyy ja keneltä? Onko moka lahja vai kauhistus?...

3. Toimintakulttuuri

Opetusta ohjataan opetussuunnitelmalla, mutta myös koulutuksen järjestäjän omilla päätöksillä, arvovalinnoilla ja asenteilla. Nämä kaikki näkyvät yhteisön toimintakulttuurissa.

Toimivatko opettajat yksin, työparin kanssa vai laajemminkin yhdessä? Mitä opetukseen vaikuttavia pelisääntöjä havaitset? Millaisia tukimuotoja luokassa on käytössä? Ovatko luokan ongelmat opettajan vai yhteisön ongelmia? *Miten opettaja toimii suhteessa työyhteisöön tai yhteisiin tiloihin?* Millaisia tiimejä/työryhmiä koulussa on?

4. Pääsy luokan ulkopuolella ja tekninen/pedagoginen tuki

Koulujen oppimisympäristöjen monipuolistuessa opettajat ja koulu yhteisöt törmäävät uusiin haasteisiin yhteisten tilojen käytössä ja tukimuotojen käytettävyyteen/riittävyteen.

Millaisia oppimistiloja opettajat voivat työssään hyödyntää? Missä opetuksen suunnittelu tapahtuu? Kuka auttaa toimimattoman tietokoneen kanssa? Miten yhteiset välineet (esim. Tietokoneet, tabletit, ISVET-sarjat, Bee Bot -robotit, tms.) ovat käytettävissä? Kuka auttaa

niiden haltuunotossa? Kuka auttaa teknologian pedagogisessa hyödyntämisessä? Ketkä tukevat opettajan työtä (avustaja, informaattikko, ?)

5. Teknologia, tilat, kalusteet

Mitä teknologiaa opetuksessa voi hyödyntää? Onko käytössä sähköinen oppimisympäristö? Onko koulussa kirjasto? Onko koulussa ATK-luokka? Mitä havainnollistamisvälineitä koulusta löytyy? Onko koulussa tiloja erilaisille ryhmittelyille (yksin, parin kanssa, puoli luokkaa, koko luokka, kaksi luokkaa, ..., koko koulu)? Ovatko tilat kesken tunnin helposti muunneltavia erilaisiin ryhmittelyihin? Minkälainen akustiikka tiloissa on? Millainen valaistus tiloissa on?

6. Infran hyödyntämiseen liittyvä tekninen osaaminen

Hallitsevatko opettajat käytettävissä olevan teknologian ja toiminnalliset välineet? Osaavatko oppilaat käyttää teknologiaa? Vaikuttaako tekninen osaaminen opetusmenetelmiin tai siihen miten oppilaat työskentelevät? Minkä laitteiden/ohjelmien käyttö on oppilaille helppoa eli ei vaadi teknistä opettelua?

Toimintaympäristöanalyysin taustamateriaali:

Kontturi, H., Niemi, E. & Karjalainen, R. 2003. Supporting Project-Based Learning Online. In conference publication Bridging the Gap – from the face-to-face to the e-learning environment. Bite-project.

Kontturi, H., & Niemi, E. (2003). Tieto- ja viestintäteknikka osaksi oppilaitoksen arkipäivää. In S. Soila, T. Tervola, A. Peltonen, H. Kontturi, & E. Niemi (Eds.), *Tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön väyliä ja karikoita* (pp. 99–122). Saarijärvi: Hämeen ammattikorkeakoulu.